

Articles from Ramamental

นิติจิตเวช

2011-12-08 17:12:00 admin

แพทย์หญิงสุทธิพร เจณณวาสิน

ผู้ป่วยจิตเวชส่วนหนึ่งอาจมีคดีความอยู่ด้วย จิตแพทย์จึงต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการทำหน้าที่นี้ได้ดี ก็จำเป็นต้องมีความรู้ทั้งด้านจิตเวชและด้านกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ต่างประเทศจึงมีการนำความรู้ทั้ง 2 ด้านนี้มาผสมผสานกัน และเรียกว่าวิชานิติจิตเวช

ความหมายและขอบเขต

นิติจิตเวช แปลตามศัพท์โดยตรง หมายถึง วิชาจิตเวชที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย กล่าวคือบุคคลที่วิกลจริต ไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่กฎหมายระบุว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษ เพื่อเป็นการให้ความเป็นธรรม ศาลจำเป็นต้องให้แพทย์ ซึ่งถือว่าเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ พิเศษ ทำการตรวจวินิจฉัยแล้วแจ้งให้ศาลทราบ หรือเรียกตัวแพทย์ไปให้ปากคำในศาลด้วย เช่น ผู้กระทำผิดวิกลจริตมาตั้งแต่เมื่อไร ความวิกลจริตนั้นมีมานานเพียงใด เป็นต้นตลอดเวลา หรือเป็นๆ หายๆ และขณะกระทำความผิดวิกลจริตหรือไม่ สามารถรู้ผิดชอบหรือบังคับตนเองได้มากน้อยเพียงใด จะต้องใช้เวลารักษานานแค่ไหน ถ้าปล่อยให้อยู่ภายนอกจะเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

ดังนั้น วิชานิติเวชจึงมีความหมายกว้าง ครอบคลุมถึงอาชญาวิทยา ทัณฑวิทยา และการวินิจฉัยโรคของผู้กระทำผิด รวมถึงศิลปการให้ถ้อยคำแก่ศาล

หลักเกณฑ์การตรวจวินิจฉัยทางนิติจิตเวช

ควรทำงานเป็นทีม อันประกอบด้วยจิตแพทย์ พยาบาลจิตเวช นักจิตวิทยาคลินิก เป็นต้น

- 1 พิจารณาวัตถุประสงค์จากหนังสือส่งตัวหรือใบคำร้อง
- 2 การตรวจทางจิตเวช
- 3 รวบรวมข้อมูลทั้งทางแพทย์และทางกฎหมาย
- 4 วิเคราะห์และประชุมตัดสิน
- 5 สรุปการวินิจฉัยทางแพทย์และกฎหมาย

ในคดีอาญา (ป.วิ.อ. 14. ปอ.65. 48)

- ขณะตรวจ วิกลจริต และสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่
- ขณะประกอบคดี สามารถรู้ผิดชอบและสามารถบังคับตนเองได้หรือไม่
- ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ เช่น ภาวะอันตราย

ในคดีแพ่ง (ป.พ.พ. 29, 34)

- วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน
- สามารถจัดการงานของตนได้หรือไม่

6 การเตรียมตัวไปให้ปากคำ

การให้การต่อศาลมีข้อควรระวังดังนี้

- จิตแพทย์มีหน้าที่เสนอข้อมูล การเชื่อมโยงกับกฎหมายเป็นหน้าที่ของศาลและลูกขุน
- จิตแพทย์ไม่มีหน้าที่จะออกความเห็น ว่า ผู้ต้องหาสามารถแยกผิดถูกได้หรือไม่
- คำให้การที่นอกเหนือจากข้อมูลทางการแพทย์ จิตแพทย์ไม่ควรออกความเห็น
- คำให้การควรปราศจากข้ออ้างทางศีลธรรมและการคาดคะเน และควรหลีกเลี่ยงที่จะยืนยัน

ถึงระดับของความรับผิดชอบของผู้ป่วย

การดำเนินคดีอาญากับผู้มีปัญหาทางจิตเวช

1 ขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้อง

ในขั้นนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ระบุว่า

“ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้ จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริต หรือสามารถจะสู้คดีได้”

ซึ่งในเวลานั้นยังไม่มีโรงพยาบาลที่จะดูแลผู้ป่วยคดีโดยเฉพาะ จนพ.ศ.2514 จึงได้มีโรงพยาบาลนิติจิตเวชขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว

2 ขั้นตอนการพิพากษาคดี

โดยหลักกฎหมายอาญา บุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ซึ่ง “กระทำ” ในความหมายตามกฎหมายก็คือ การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย

ภายใต้บังคับของจิตใจ เรียกว่าโดยรู้สำนึก ดังนั้น หากมีการเคลื่อนไหวโดยไม่รู้สำนึก คือจิตใจบังคับไม่ได้แล้ว ตามกฎหมายถือว่า ไม่มีการกระทำ (ปอ. ม.59) เช่น ละเมอ ลมชัก หรือบุคคลวิกลจริต ที่ไม่รู้สภาพหรือสาระสำคัญของการกระทำ เช่น ฟันคอคนโดยคิดว่าเป็นต้นไม้ ยิงคนคิดว่าแค่ทำให้เกิดเสียงดัง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

จิตบกพร่อง โรคจิต จิตฟั่นเฟือน คณะอนุกรรมการร่างประมวลกฎหมายอาญาแปลมาจาก mental defect , mental disease และ mental disorder ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่าถ้อยคำเหล่านี้ยังขาดความชัดเจน ในที่นี้จึงได้รวบรวมความหมายของคำต่างๆตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญไว้ในตอนท้ายด้วย

ฉะนั้นความผิดทางอาญาของบุคคลวิกลจริตมีได้ 3 กรณี

1) ไม่มีความผิดเลย เมื่อกระทำไปโดยไม่รู้สภาพและสาระสำคัญของการกระทำ เช่น การกระทำขณะช็อคหรือมีอาการสับสน (confusion or delerium)

“สภาพ” (nature) หมายถึง พฤติกรรมของการเคลื่อนไหวร่างกาย

“สาระสำคัญ” (quality) หมายถึง ผลของการเคลื่อนไหวร่างกาย

มักให้ความหมายรวมกัน “การไม่รู้สภาพและสาระของการทำ” คือไม่รู้ที่กำลังทำอะไรอยู่ หรือกระทำโดยไม่รู้สำนึก ซึ่งตามปอ.ม. 59 ถือว่าไม่มีการกระทำ

2) มีความผิดแต่ได้รับการยกเว้นโทษ เมื่อกระทำในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ (ปอ. ม. 65 (1))

“ไม่สามารถรู้ผิดชอบ” หมายถึง ไม่รู้ว่าการกระทำของตนถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว ควรหรือไม่ควรทำ ซึ่งครอบคลุมถึงทั้งในแง่กฎหมายและศีลธรรม

“ไม่สามารถบังคับตนเองได้” หมายถึง ไม่สามารถหักห้ามจิตใจมิให้บังคับร่างกายให้กระทำ การนั้นได้

3) มีความผิดแต่ได้รับการลดหย่อนโทษ เมื่อกระทำไปในขณะที่ยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังบังคับตนเองได้บ้าง (ปอ. ม. 65 (2))

ระดับความวิกลจริตและการรับผิดทางอาญา อาจแบ่งได้ตามแผนภูมิดังนี้

- รู้ผิดชอบและสามารถบังคับตนเองได้อย่างคนปกติ
- หย่อนในความรู้ผิดชอบ แต่ไม่ถึงขั้นวิกลจริต
- พอรู้ผิดชอบหรือบังคับตนเองได้บ้าง
- ไม่สามารถบังคับตนเองได้
- ไม่สามารถรู้ผิดชอบ
- ไม่รู้สภาพและสาระสำคัญของการกระทำ

3 การส่งตัวผู้กระทำผิดไปรับการบำบัดรักษา

หากผู้กระทำผิดได้รับการยกเว้นโทษแล้ว ศาลเห็นว่า การปล่อยตัวไปจะไม่เป็นการปลอดภัยกับประชาชน ศาลจะสั่งให้ควบคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลก็ได้

ซึ่งสถานพยาบาลสำหรับผู้ป่วยจิตก็คือโรงพยาบาลนิติจิตเวช เพราะการรักษาผู้ป่วยจิตเวชในปัจจุบันจะเน้นที่การสร้างความเป็นกันเอง และให้อิสระภาพเสรีภาพพอสมควร แต่ผู้ป่วยคดีจะต้องมีการดูแลที่กวดขันเข้มงวดกว่า จึงไม่เหมาะที่จะให้อยู่รวมกับผู้ป่วยจิตเวชทั่วไป

ขณะอยู่ในสถานพยาบาลก็จะมีการทำจิตบำบัดและสังคมบำบัดแก่ผู้ป่วยด้วย

การจำหน่ายผู้ป่วยคดีก็จะทำแบบผู้ป่วยทั่วไปไม่ได้ จะต้องเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจมารับ หรือญาติมารับตัวกรณีที่ศาลสั่งจำหน่ายคดีแล้วหรือพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องเด็ดขาด จึงจำหน่ายผู้ป่วยได้

จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นกับการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย

จะมี 2 กรณีหลักๆคือ

1 เมื่อศาลต้องการให้แพทย์ตรวจสภาพจิตใจผู้กระทำผิด เพื่อขอความคิดเห็น

เด็กที่ถูกส่งมาตรวจไม่จำเป็นต้องทำผิดร้ายแรง แต่ส่วนหนึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่ผู้ปกครองควบคุมไม่ได้ เช่นหนีเรียน ทะเลาะวิวาท ซึ่งการให้ความช่วยเหลือแนะนำที่ถูกต้องแทนการลงโทษ

อาจช่วยได้ และเป็นการป้องกันการประพฤติดที่ร้ายแรงต่อไป

ในกรณีที่เด็กทำผิดร้ายแรง จิตแพทย์ก็คงต้องให้ความเห็นเช่นเดียวกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่

แต่จะต่างกันตรงที่ควรจะเน้นวิธีการดูแล บำบัดรักษา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำอีก ซึ่งนอกจากจะต้องคำนึงถึงปัญหาในแง่จิตใจแล้ว ยังต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพ การศึกษา วิชาชีพ สภาพครอบครัวและสังคมร่วมด้วย และการแก้ไขก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งยังต้องต่อเนื่องเป็นเวลานาน

2 การเป็นพยานในศาลในฐานะผู้เชี่ยวชาญ

การเขียนรายงานการประเมินผู้ป่วยส่งให้ศาล แพทย์จะต้องนึกไว้เสมอว่ารายงานนั้นจะไม่เป็นความลับอีกต่อไป อาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วยกระเทือนไปด้วย

การเสนอหลักฐาน ควรจะต้องมีข้อมูลจากแหล่งอื่นเช่น การทดสอบ ข้อมูลจากโรงเรียนหรือองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องด้วย

การเขียนรายงานหรือให้การในศาลแพทย์ควรใช้คำพูดที่ชัดเจน หลีกเลี่ยงศัพท์แพทย์ การบ่งชี้ความผิด หรือการไปบอกว่าเด็กไม่รู้ เพราะการตัดสินจะเป็นหน้าที่ของศาล

ตัวอย่างเช่น “immature” หรือ เด็กมีลักษณะด้อยกว่าอายุ ควรบอกเป็นลักษณะบรรยาย เช่น ในความสัมพันธ์กับคนอื่นจะเป็นเหมือนเด็กที่อายุน้อยกว่า หรือเด็กจะทำอะไรได้บ้าง ทำได้แค่ไหนและมีความสำคัญอย่างไร การบอกระดับเข้าวัยปัญญาที่เช่นกัน

มาตรการทางกฎหมายก่อนการกระทำผิด

โดยเหตุผลที่ว่า การป้องกันมิให้เหตุร้ายเกิดขึ้นย่อมดีกว่าการแก้ไขภายหลัง ในหลายประเทศได้ออกกฎหมายกำหนดมาตรการที่จะควบคุม หรือจับตัวผู้ที่เห็นว่า มีความผิดปกติทางจิตมา รับการบำบัดรักษา เป็นมาตรการบังคับซึ่งมักเรียกกฎหมายในลักษณะนี้ว่า “commitment Law” โดยในประเทศที่มีกฎหมายสุขภาพจิต (Mental Health Act) จะให้อำนาจบุคลากรทางการแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถจับบุคคลมาตรวจและควบคุมตัวไว้รักษาเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับผู้ป่วยเอง และป้องกันเหตุร้ายซึ่งอาจจะเกิดกับสังคมโดยรวม ถ้าเห็นว่าบุคคลใดมีพฤติกรรมที่เป็นอันตราย (dangerous behavior)

การมีกฎหมายหรือมาตรการดังกล่าว ถ้ามองในแง่ของการป้องกันย่อมเป็นเรื่องที่ดี แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงควบคู่กันไปก็คือสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะถูกกระทบ ดังนั้นการออกกฎหมายประเภทนี้จึงต้องระบให้ชัดเจนว่า กรณีเช่นไรที่จะถือว่าเป็น พฤติกรรมที่เป็นอันตราย สมควรที่จะใช้มาตรการทาง กฎหมายเข้าควบคุมเพื่อจำกัด เสรีภาพของบุคคล

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าบุคคลใดถือว่ามีพฤติกรรมที่เป็นอันตราย สมควรจะถูกบังคับรักษา ไว้ดังนี้

1. ผู้ป่วยทางจิต (Mental illness patient)
2. ขาดความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษา (lack the capacity to make an informed decision about hospitalization)
3. มีพฤติกรรมที่จะก่ออันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น (is likely to cause harm to self or others)
4. มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างเร่งด่วนเพื่อป้องกันอันตราย (needs immediate hospitalization to prevent such harm)

ส่วนประเทศอังกฤษ บุคคลที่อยู่ในข่ายต้องถูกบังคับรักษาได้แก่

Mental disorder คือ บุคคลที่มีอาการป่วยทางจิต (Mental illness) บุคคลที่มีพัฒนาการทางจิตบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ (arrested or incomplete development of mind) รวมถึงบุคคลที่มีพฤติกรรมผิดปกติแบบ psychopathic disorder คือ ปัญญาความคิดผิดปกติแต่สติทรมและ ความผิดปกติทางจิตอื่นๆ หรือบุคคลที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ (other disorder or disability of mind) อันได้แก่บุคคลที่มีอาการต่อไปนี้

1. Severe mental impairment หมายถึง บุคคลที่การพัฒนาทางจิตบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ รวมทั้งความบกพร่องของเข่าปัญญาและบกพร่องในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม (impairment of intelligence and social functioning) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผิดปกติแบบก้าวร้าว หรือขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอย่างรุนแรง (abnormally aggressive or seriously irresponsible conduct) เช่น บุคคลปัญญาอ่อนซึ่งมีระดับเข่าปัญญาต่ำกว่า 50
2. mental impairment หมายถึง บุคคลที่การพัฒนาทางจิตบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ (ไม่รวมถึงบุคคลตามข้อ 1) รวมทั้งมีความบกพร่องอย่างชัดเจนทางเข่าปัญญาและการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผิดปกติแบบก้าวร้าวหรือขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น บุคคลปัญญาอ่อนซึ่งมีระดับเข่าปัญญาตั้งแต่ 50

3. psychopathic disorder หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติที่ต่อเนื่องหรือความไม่สามารถของจิตใจ (ไม่ว่าจะมีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วยหรือไม่ก็ตาม) ซึ่งมีผลให้เกิดความก้าวร้าวที่ผิดปกติหรือความประพฤติที่ไม่รับผิดชอบต่อตนเองอย่างรุนแรงของบุคคลนั้น เช่น บุคคลที่มีอาการผิดปกติทางจิตเนื่องจากไม่สามารถรับรู้ผิดชอบ มีความผิดปกติทางจิตแบบก้าวร้าว รุนแรง ขาดจริยธรรมและมโนธรรม (immoral conduct), มีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติ (sexual deviancy) หรือมีความผิดปกติทางจิตเนื่องจากเสพสุราหรือสารเสพติด (dependence on alcohol or drugs) บุคคลปัญญาอ่อน (mental retardation or handicap), กลุ่มอาการโรคจิตเนื่องจากสมองสูญเสียหน้าที่การทำงานและไม่สามารถทำงานได้อย่างปกติ (organic brain syndrome)

สำหรับกรณีของประเทศไทย การป้องกันไม่ให้บุคคลวิกลจริตก่อเหตุร้ายขึ้นนั้นไม่ปรากฏบทบัญญัติโดยตรง จะมีอยู่ก็เช่นที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา **มาตรา 373 (ลหุโทษ) ซึ่งบัญญัติว่า**

“ผู้ใดควบคุมดูแลบุคคลวิกลจริต ปล่อยปละละเลยให้บุคคลวิกลจริตนั้นออกเที่ยวไปโดยลำดั่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

ส่วนที่จะมีกฎหมายสุขภาพจิตโดยเฉพาะนั้นเป็นเรื่องที่กำลังมีการพิจารณาอยู่ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรทางการแพทย์และการเผยแพร่ความรู้ทางด้านจิตเวชให้แก่บุคลากรในกระบวนยุติธรรม เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการแก้ปัญหาต่อไป

คดีแพ่งและการนำความรู้ทางจิตเวชมาใช้

การดำเนินคดีแพ่งนั้น มีอยู่หลายกรณีที่จะต้องอาศัยความรู้ทางจิตเวชมาประกอบการวินิจฉัย แพทย์จึงมิใช่เพียงผู้ที่จะช่วยค้นหาความจริงในคดีอาญาเท่านั้น แต่แพทย์ยังมีบทบาทที่จะช่วยตรวจวินิจฉัย และให้ความเห็นในคดีแพ่งด้วย ที่สำคัญก็คือการช่วยวินิจฉัยและให้ความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลซึ่งได้แก่

1. การให้ความเห็นกรณีที่ศาลจะสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถ

ในการทำนิติกรรมทางแพ่ง หากการแสดงเจตนาของบุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งตัวบุคคลนั้นเอง หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง กฎหมายจึงต้องเข้ามามีบทบาทเพื่อแก้ไขข้อเสียเปรียบซึ่งอาจจะเกิดขึ้น โดยให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความดูแลของผู้อนุบาล ดังบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังต่อไปนี้

มาตรา 28 “บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้ปกครองก็ดี บิดามารดา ป้าตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลีอกก็ดี ผู้ปกครอง หรือผู้ที่ทุกระดับผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดีร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้”

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาล และการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สำหรับคำว่า “วิกลจริต” มิใช่ศัพท์ที่มีนิยามไว้โดยเฉพาะทั้งทางการแพทย์และทางกฎหมาย

แต่ก็มีการให้ความหมายไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2509 (ประชุมใหญ่) โดยวินิจฉัยคำว่า “วิกลจริต” ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 ว่า “มิได้หมายความว่าบุคคลที่มีจิต ผิดปกติ หรือตามที่เข้าใจทั่วๆ ไปว่าเป็นบ้าเท่านั้น แต่หมายความว่าบุคคลที่มีกิริยาผิดปกติ เพราะสติวิปลาส คือ ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึกและขาดความรู้สึกผิดชอบด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถประกอบกิจกรรมของตนเอง หรือประกอบกิจการส่วนตัวของตนได้ทีเดียว

ผู้ป่วยที่เป็นโรคเนื้องอกในสมอง ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการพูดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองข้างมองไม่เห็น มีอาการอย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะใดๆ ถือว่าเป็นบุคคลวิกลจริต ตามความหมายแห่ง ป.พ. มาตรา 29 แล้ว

สำหรับผลทางกฎหมายของการเป็นคนไร้ความสามารถ กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

1. ต้องมีผู้อนุบาล ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 28 “บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น ท่านว่าต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล”
2. นิติกรรมใดที่ผู้ไร้ความสามารถทำขึ้นต้องถือว่าเป็นโมฆียะ กล่าวคือ ผู้อนุบาลสามารถบอกกล่าว หรือเพิกถอนได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 29 “การใดๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำการนั้นเป็นโมฆียะ”

2. การให้ความเห็นกรณีที่ศาลจะสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

การให้ศาลจะสั่งให้เป็นบุคคลใดบุคคลเสมือนไร้ความสามารถ อาศัยเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 32 ดังนี้

“บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือประพฤติสุรุษสุร้ายเสเพลเป็นอาชญาหรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเอง หรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของความเป็นผู้ปกครองใน บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

คำว่า “จิตฟั่นเฟือน” ตามที่ปรากฏในมาตรา 32 นี้ หากพิจารณาความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบทบัญญัติ ควรจะหมายถึงความผิดปกติทางจิตแต่ไม่ถึงขั้นวิกลจริต

ผลทางกฎหมายของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

1. ต้องมีผู้พิทักษ์
2. ไม่สามารถทำนิติกรรมที่สำคัญ ได้ หากปราศจากความยินยอมจากผู้พิทักษ์ หากฝ่าฝืน

นิติกรรมนั้นจะเป็นโมฆียะ สำหรับนิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์กฎหมายกำหนดไว้ใน ป.พ.พ. ซึ่งมี 9 กรณีด้วยกัน ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 34 คือ

มาตรา 34 คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้ว จึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ได้

1. นำทรัพย์สินไปลงทุน
2. รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น
3. กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
4. รับประกันโดยประการใดๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้
5. เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือนหรืออสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี
6. ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูป เพื่อการกุศล การสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา
7. รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสน่หา
8. ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
9. ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่
10. เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ เว้นแต่การร้องขอตามมาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์
11. ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ในการสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถหรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้

ในกรณีที่ คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวมาในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา นี้ การนั้นเป็นโมฆียะ

มาตรา 35 ในกรณีที่ผู้พิทักษ์ไม่ยินยอมให้คนเสมือนไร้ความสามารถกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตาม มาตรา 34 โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้กระทำการนั้น โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก็ได้ ถ้าการนั้นจะเป็นคุณประโยชน์แก่คนเสมือนไร้ความสามารถ

บทบาทของจิตแพทย์เกี่ยวกับการให้ความเห็นและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ป่วย

โดยปกติแพทย์จะต้องปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยไว้เป็นความลับ ยิ่งเป็นจิตแพทย์ด้วยแล้วยิ่งต้องระมัดระวังให้มาก เพราะข้อมูลเกี่ยวกับอาการป่วยทางจิตเวช อาจมีผลเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคลในสังคมได้ แต่ในบางครั้งแพทย์ก็มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลหรืออาการเจ็บป่วยให้ปรากฏ เช่น การให้ความเห็นต่อศาล และสำหรับจิตแพทย์ หากเห็นว่าพฤติการณ์ของผู้ป่วยอาจจะนำอันตรายมาสู่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะหรือต่อส่วนรวม จิตแพทย์มีบทบาทที่จะต้องกระทำการเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วย ซึ่งจะแยกพิจารณาเป็นกรณีไป

1. การให้ความเห็นและเปิดเผยข้อมูลต่อศาล ในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องพิสูจน์ความจริง โดยความรู้ทางการแพทย์ เป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องให้ความเห็นต่อศาลตามความเป็นจริง และตามหลักวิชา การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโรค และอาการของผู้ป่วยตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่คดี จึงเป็นเรื่องที่แพทย์สามารถกระทำได้ แต่ข้อขัดข้องที่อาจจะเกิดขึ้นในบางครั้งก็คือการใช้ถ้อยคำเป็นศัพท์ทางวิชาการ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการสื่อความหมาย หรือบางครั้งก็เป็นความเข้าใจในความมุ่งหมายที่ต่างกัน เช่น การกล่าวถึงผู้ป่วยจิตเวช แพทย์จะมองในแง่มุมมองของการรักษา การกล่าวถึงความผิดปกติทางจิต จึงครอบคลุมอาการของบุคคลที่เป็นโรคจิต (psychosis) จนถึงความผิดปกติทางบุคลิกภาพ (personality disorder) แต่การกล่าวถึงความผิดปกติในแง่กฎหมาย อาจมีความมุ่งหมายที่จะค้นหาว่าผิดปกตินั้นถึงขั้นวิกลจริตหรือไม่ เพราะเกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายที่จะยกเว้นโทษหรือลงโทษน้อยลงดังเช่น กรณี มาตรา 65 ของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวมาแล้ว นอกจากการให้ความหมายเกี่ยวกับนิยามศัพท์ของโรคแล้ว การกล่าวถึงอาการก็อาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่ต่างกันได้ ดังเช่น ที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 733/2521 ในคดีนี้จำเลยได้ลักรถยนต์ ในระหว่างการพิจารณา ศาลได้เรียกจิตแพทย์มาเบิกความ ซึ่ง จิตแพทย์ได้ให้ความเห็นว่า จำเลยเป็นโรคจิตเภท ไม่เป็นคนปกติ คือ ไม่สามารถรับรู้สภาพความเป็นจริงได้เป็นปกติ ทำอะไรอาจจะผิดปกติวิสัย จำเลยจะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ลำบาก หากมิได้รับการรักษาอาจทำความผิดซ้ำซ้อนให้แก่สังคม โดยคิดว่าตนทำไปนั้นถูกต้องและอาจจะเป็นมาแล้วเป็นเดือนหรือเป็นปีก็ได้ ศาลเห็นว่าจิตแพทย์มิได้เบิกความยืนยันว่า อาการของโรคจิตเภทเป็นในบางเวลา จึงต้องฟังว่าอาการของโรคนี้เป็นติดตัวจำเลยตลอดไปจนกว่าจะได้รับการบำบัดให้หาย มารดาจำเลยและพยานจำเลยเบิกความว่าจำเลยเป็นโรคปัญญาอ่อนมาตั้งแต่เป็นเด็ก มีอาการผิดปกติจากบุคคลธรรมดา การที่จำเลยเป็นโรคจิตเภท แต่ยังสามารถต่อสายไฟใหม่โดยดึงสายไฟจากสวิทช์มาต่อใหม่แล้วสตาร์ทเครื่องยนต์ติดได้ แสดงว่าจำเลยมีความรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หากจำเลยมีความรู้ผิดชอบโดยสมบูรณ์เยี่ยงบุคคลธรรมดาไม่ขอเท็จจริงฟังได้ว่า ขณะจำเลยกระทำการลักรถยนต์จำเลยเป็นโรคจิตเภท แต่จำเลยยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 วรรคสอง

ข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับคดีนี้คือ ความเข้าใจที่ต่างกันระหว่างจิตแพทย์กับนักกฎหมายการเบิกความว่าจำเลยเป็นโรคจิตเภทหรือ Schizophrenia ในทางการแพทย์ถือว่าเป็นโรคจิต อาการอาจแสดงออกในช่วงใดช่วงหนึ่ง แต่ในเวลาอื่นๆ ความสามารถอาจมีอยู่ได้เช่นบุคคลธรรมดา การที่จำเลยยังสามารถต่อสายไฟได้แล้วสตาร์ทเครื่องยนต์ติดได้ ไม่ควรจะเป็นข้อวินิจฉัยว่าจำเลยยังมีความรู้ผิดชอบอยู่บ้าง ข้อที่น่าพิศวงควรจะอยู่ที่เวลาที่กระทำผิดว่าในเวลานั้นได้กระทำโดยรู้ผิดชอบหรือสามารถบังคับตนเองได้หรือไม่ หากมีการเบิกความและทำความเข้าใจที่ตรงกันในประเด็นนี้ การค้นหาความจริงจะดียิ่งขึ้น ในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์นายแพทย์วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ ได้ให้ข้อสังเกตว่า ความสามารถในการประกอบกิจการบางอย่างที่ต้องการความรู้ความชำนาญนอกเหนือจากคนธรรมดาทั่วไปนั้น น่าจะเป็นคนละประเด็นกับความสามารถรู้ผิดชอบในทางกฎหมาย

2. การเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลอื่น นอกจากการเปิดเผยข้อมูลต่อศาลดังกล่าวมาแล้ว โดย ปกติ แพทย์จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยของผู้ใดให้แก่บุคคลอื่นทราบไม่ได้ เว้นแต่ กระทำไปเพราะมีเหตุผลและความจำเป็นที่เหนือกว่า สำหรับจิตแพทย์นั้นหากเห็นว่าจะมี อันตรายเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นที่ผู้ป่วยระบุไว้ จิตแพทย์ก็ควรจะดำเนินการแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้ ทราบเพื่อจะได้หาวิธีป้องกันไว้ก่อน (the duty to warn)

ศัพท์นิติจิตเวชที่นารู้

ข้อกฎหมายสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยทางจิตเวช เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 หรือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 หรือ 34 แม้ได้ประกาศใช้มาไม่น้อยกว่า 30 ถึง 50 ก็ตาม ยังไม่มีคำนิยามที่เป็นทางการหรือมีข้อสรุปจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง คือ นัก กฎหมายและจิตแพทย์เลย

ผู้เขียนจึงได้คัดลอกการรวบรวมศัพท์นิติจิตเวชของ นายแพทย์ประทีป ลิขิตเลอสรวง มาไว้ เพื่อพิจารณาเป็นแนวทางต่อไป

1. ไม่สามารถรู้ผิดชอบ

ก. ศ.จิตติ ดิงศภัทย์ “จะไม่รู้ผิดชอบในการกระทำลงนั้นโดยเฉพาะมิใช่ในการกระทำอื่นๆ

โดยทั่วไป และมีได้หมายความเพียงรู้หรือไม่ว่าถูกหรือผิดกฎหมายเท่า

นั้น แต่รวมความถึงไม่รู้ว่าผิดหรือชอบด้วยศีลธรรม”

ข. ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย “ไม่ได้หมายความว่าจะต้องรู้ว่าการกระทำของตนเป็นความผิด ต่อ

กฎหมาย แต่หมายความว่าจะไม่รู้ว่าเป็นการกระทำที่ควรทำหรือไม่ เช่น

เพราะเป็นโรคจิตจึงไม่สามารถรู้ว่าการเอามีดตามพันคอคน จะทำให้คน

ตายได้”

ค. ศ.ดร.อุททิศ แสนโกศิก “ไม่รู้สภาพของผู้กระทำของตัว เช่น ไม่รู้ว่าการเอาปืนยิงคนจะ ทำให้คน

ตายได้ หรือไม่รู้ว่าการกระทำของตนดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดอย่างไร เช่น

ไม่รู้ว่าการฆ่าคนกับสัตว์ต่างกันอย่างไร”

2. ไม่สามารถบังคับตนเองได้

ก. ศ.จิตติ ดิงศภัทย์ “จิตใจของผู้กระทำสามารถบังคับการกระทำได้ โดยรู้สำนึกและรู้ว่าผิด

แต่ผู้กระทำไม่สามารถบังคับจิตใจของตนได้เพราะความบกพร่องของจิต”

ข. ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย “ไม่สามารถจะห้ามจิตใจมิให้บังคับร่างกายให้กระทำการนั้นได้ ไม่ว่าตัว

ผู้กระทำเองจะสามารถรู้ผิดชอบหรือไม่ เช่น โดยการเป็นโรคจิต ผู้

กระทำอาจรู้ว่าการฆ่าคนเป็นสิ่งไม่ควรทำ แต่ผู้กระทำรู้สึกว่ถ้าไม่ฆ่าคน

ใจจะขาด จำต้องฆ่าไม่ได้”

ค. ศ.ดร.อุททิศ แสนโกศิก “ไม่สามารถใช้สติเหนี่ยวรั้งมิให้กระทำการที่ตนได้กระทำไปนั้นได้

ซึ่ง อาจเป็นว่ทั้งๆ ที่รู้ว่าการนั้นเป็นผิด แต่ก็ไม่อาจหักห้ามใจมิให้กระทำ ลงไปได้”

3. จิตบกพร่อง

ก. ศ.จิตติ ดิงศรัทีย “ผู้ที่สมองไม่เจริญเติบโตตามวัย หรือบกพร่องมาตั้งแต่กำเนิด หรือ เสื่อมลงเพราะความชรา”

ข. ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย “คุณสมบัติของมันสมองบกพร่อง”

ค. ศ.ดร.อุททิศ แสนโกศิก “คุณสมบัติของมันสมองบกพร่อง คือ สมองไม่เจริญขึ้นตามวัย”

ง. น.พ.เชียร สิริยานนท์ “ควรตรงกับ mental deficiency หรือ defective หรือ feeble-mindedness

คือ โรคปัญญาอ่อน และบุคคลประเภทบกพร่องหรือทรมานในศีลธรรม

(psycopath or sociopath) อนึ่ง พยาน-แพทย์ ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับความรู้

ผิด รัชอบในรายปัญญาอ่อนนั้นๆ ว่ ควรเทียบได้กับเด็กอายุเท่าใด

(mentalage) อย่างก็ตาม ความรู้ผิดทางอาญาไม่ได้ขึ้นกับอายุเขาวนแต่

อย่างเดียว ต้องดูสภาพจิตที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะกับการประกอบอาชญา

กรรมนั้นๆ ด้วย”

จ. รายงานการประชุม “แปลมาจาก mental deficiency เป็นภาวะที่เป็นอยู่ตลอดไป ไม่ใช่เพียง ร่างประมวลกฎหมายอาญา เกิดขึ้นขณะกระทำผิดเท่านั้น”

ของอนุกรรมการฯ

4. โรคจิต

- ก. ศ.จิตติ ดิงศรัทธีย์ “เป็นความบกพร่องแห่งจิตที่เกิดจากโรค (pathological) รวมทั้งผู้ที่มีอาการคลุ้มคลั่งจิตเภท (schizophrenia) หรือผู้ที่มีปัญญาความคิดดีแต่สติทราวม (psychopath)”
- ข. ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย “มันสมองเป็นโรค”
- ค. ศ.ดร.อุททิศ แสนโกศิก “มันสมองเป็นโรคหรือที่เรียกกันอย่างทั่วไปว่า เป็นบ้า”
- ง. น.พ.เชียร สิริยานนท์ “ควรตรงกับ mental disease หรือ disorder คือ โรคทั้งปวงที่ทำให้เกิดความวิกลจริตแก่มนุษย์”
- จ. ศ.น.พ.อรุณ ภาคสุวรรณ “ควรจะหมายถึง โรคจิตเภท (schizophrenia) กับ โรคอารมณ์วิปลาศ (manic-depressive psychosis)”
- ฉ. รายงานฯ “แปลมาจาก mental disease หรือ psychosis หมายถึง คนวิกลจริตหรือคนบ้า”

5. จิตฟั่นเฟือน

- ก. ศ.จิตติ ดิงศรัทธีย์ “ได้แก่ผู้ที่มีความหลงผิด (delusion) ประสาทหลอน (hallucination) และแปรผิด (illusion) ซึ่งเห็นว่า พวกนี้ความจริงก็เป็นโรคจิตอย่างหนึ่ง”
- ข. ศ.ดร.หยุด แสงอุทัย “ความมีจิตพิการที่เรียกกันว่า บ้าๆ บอๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นเพราะโรคจิต”
- ค. ศ.ดร.อุททิศ แสนโกศิก “อาการบ้าๆ บอๆ แต่ไม่ถึงขนาดจิตโรคจิต”
- ง. น.พ.เชียร สิริยานนท์ “ควรตรงกับ Psychosis ซึ่งหมายถึง โรคจิตชนิดซึ่งเป็นอย่างมากหรือมีอาการมา”
- จ. ศ.น.พ.อรุณ ภาคสุวรรณ “ควรหมายถึง ความวิกลจริตซึ่งเกิดจากพยาธิของสมอง (organic psychosis) กับประเภทเกิดจากพิษต่างๆ (toxic psychosis)”
- ฉ. ศ.น.พ.วิฑูรน์ อึ้งประพันธ์ ควรมาจาก mental infirmity คือ ภาวะแปรปรวนทางจิตใจที่ยังไม่ถึงขนาดที่จะถือได้ว่า ผู้นั้นวิกลจริต และไม่ใช่ปัญญาอ่อน หมายถึง โรค

ทางจิตเวชหลายกลุ่ม คือ โรคประสาทบางชนิดที่ไม่อาจยับยั้งการกระทำ
ของตนได้และกลุ่มอาการทางจิตเนื่องจากสมองพิการซึ่งมีหลายโรค เช่น
โรคสมองเสื่อมในวัยชรา โรคพิษสุรา โรคที่มีอาการทางจิตจากสารพิษ
โรคซีฟิลิสขั้นสมองเป็นต้น”

ช. รศ.น.พ.ณรงค์ สกัทรพันธุ์ “ควรมาจาก mental instability เป็นสภาวะของจิตใจที่มี
ลักษณะแปร

ปรวนดีบ้างร้ายบ้าง ครอบคลุมผู้ป่วยโรคจิต โรคประสาท บุคลิกภาพ
ผิดปกติ ความผิดปกติในการควบคุมตนเอง โรคระบบประสาทบางชนิด
และโรคที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม”

ช. รายงานฯ “แปลมาจาก mental disorder หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของจิตใจที่ยัง
จัดว่าไม่ถึงขนาดวิกลจริต แต่มีความผิดปกติเกิดขึ้น”

6. คนไร้ความสามารถ

คือ คนวิกลจริตที่ไม่มีความรู้สึกผิดชอบ ไม่อาจกิจการตามที่ต้องการได้ ไม่สามารถใช้ความคิด
เข้าใจความหมายและเล็งเห็นผลแห่งการกระทำของตนได้ดี ไม่สามารถแสดงเจตนาได้โดย
ถูกต้อง

อาการวิกลจริตที่จะเป็นเหตุให้ศาลสั่งบุคคลเป็น คนไร้ความสามารถจะต้องมีลักษณะ 2
ประการ คือ

1. ต้องเป็นอย่างมาก
2. ต้องเป็นอยู่ประจำ (แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นอยู่ตลอดเวลา)

ฎีกาที่ 490/2509 ประชุมใหญ่ : “คำว่า บุคคลวิกลจริต มิได้หมายเฉพาะถึง บุคคลผู้มีจิตผิด
ปกติหรือตามที่เข้าใจกันทั่วไปว่า บ้าเทียวอาละวาด นั่งซิม หรือพูดเพ้อเจ้อ โดยไม่มีเหตุผล
เท่านั้นไม่ แต่หมายรวมถึงบุคคลที่มีกิริยาอาการผิดปกติ เพราะจิตวิปลาสคือขาดความรำลึก
ขาดความรู้สึก และขาดความรับผิดชอบด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวนี้ ไม่สามารถประกอบกิจการ
งานของตนหรือประกอบกิจส่วนตัวของตนได้ทีเดียว ผู้ป่วยที่เป็นโรคเนื้องอกในสมอง ต้อง
นอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการพูดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองข้างมองไม่เห็นมีอาการ
อย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะใดๆ ไร้ความสามารถที่จะดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่าง ถือว่าเป็น
บุคคลวิกลจริตตาม ป.พ.พ.ม.29 แล้ว”

7. คนเสมือนไร้ความสามารถ

คือ บุคคลที่มีเหตุบกพร่อง เนื่องจากร่างกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือมีความ

ประพฤตินิสัยส่วนตัวเสียหาย จนถึงขนาดไม่สามารถจัดทำการทำงานที่สำคัญของตนได้

บุคคลจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ คือ ผู้ที่มีจิตไม่ปกติ เพราะโรคจิตหรือสมองพิการ แต่ไม่ถึงกับวิกลจริต กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ยังมีความรู้สึกผิดชอบอยู่บ้าง ไม่ใช่ไร้สติเลยทีเดียว แต่ความรู้สึกผิดชอบอาจเลอะเลือนไปบางครั้งบางคราว และอาจมีอาการที่เรียกว่า บ้าๆ บอๆ ผิดปกติไปจากบุคคลธรรมดา เฉพาะในกิจการบางอย่าง แต่ในกิจการอย่างอื่นอาจทำอย่างมีสติดี

ตัวอย่างคำพิพากษา

1. คำพิพากษากฎีกาที่ 3024/2525

ประวัติผู้ป่วย : ตามหลักฐานประวัติผู้ป่วยของโรงพยาบาลทหารเรือที่จำเลยอ้างส่งศาลนั้น แสดงแจ้งชัดว่าทางโรงพยาบาลได้เคยรับตัวจำเลยไว้รักษาในโรงพยาบาลระหว่างวันที่ 14 – 23 กุมภาพันธ์ 2522 โดยจำเลยมีอาการทางประสาท นอนไม่หลับมา 3 วัน เห็นภาพหลอน บุคคลเดียว และมีอาการอาละวาดทำลายสิ่งของ ประวัติการป่วยของจำเลยดังกล่าวเป็นเรื่อง ก่อนเกิดเหตุ

ก่อนเกิดเหตุจำเลยเกิดความหวาดกลัวว่าจะถูกเพื่อนของตนเองยิง จึงปิดประตูลงกลอน ชั่งตัวเองอยู่ในห้องมา 4 วัน โดยอดอาหารและไม่ได้หลับนอนมาตลอด 4 วัน ขณะเกิดเหตุ จำเลยเห็นภาพหลอนมีปากกระบอกปืนมาจ้องตามช่องไม้แตกเป็นประจำ มีเสียงดังแซ่กๆ จำเลยจึงจุดไฟเผาสิ่งของในห้องให้บังเกิดควันตลบแล้วกระโดดหนีออกทางหน้าต่าง วิ่งออกจากบ้านมา เมื่อพบตำรวจจำเลยบอกแก่ตำรวจว่าเป็นผู้วางเพลิงเอง

การวินิจฉัยของศาล : การที่จำเลยเกิดความหวาดกลัวว่าจะถูกเพื่อนของตนเองฆ่าและมองเห็นภาพหลอนว่ามีปากกระบอกปืนมาจ้องตามช่องไม้แตกและมีเสียงดังแซ่กๆ นั้น แสดงว่าจำเลยมีอาการผิดปกติทางจิตใจหรือจิตบกพร่องอยู่บ้าง แต่ข้อเท็จยังไม่ชัดเจนว่าจำเลยกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรับรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้

การวินิจฉัยทางจิตเวช : อาการของจำเลยที่มีการเห็นภาพหลอนว่ามีปืนมาจ้องตามช่องไม้แตกนั้น เป็นอาการสำคัญของผู้ป่วยในกลุ่มโรคจิต ในทางจิตเวชนั้นน่าจะถือว่าจำเลยเป็นโรคจิตชนิดใดชนิดหนึ่งแน่

2. คำพิพากษาที่ 371/2527

ประวัติผู้ป่วย : จำเลยกับภริยาแต่งงานอยู่กินด้วยกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 มีบุตรสองคน คนหนึ่งเป็นชายอายุ 12 ปี อีกคนหนึ่งเป็นหญิงอายุ 9 ปี จำเลยป่วยเป็นโรคจิตจากพิษสุรา มีอาการหวาดกลัว ประสาทหลอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 วันเกิดเหตุขณะที่ภริยาจำเลยนอนอยู่ที่แคร่ไม้หน้าบ้าน ถูกจำเลยใช้มีดเขียดคอและฟันทำร้ายร่างกายหลายแห่งจนถึงแก่ความตาย หลังเกิดเหตุ 3 วัน ญาติจำเลยได้ส่งจำเลยไปรักษาที่โรงพยาบาลพัทลุง จำเลยเข้ารับการักษาในโรงพยาบาล 10 วัน อาการดีขึ้น ทางโรงพยาบาลได้ส่งจำเลยไปรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลประสาทสงขลา แพทย์หัวหน้าฝ่ายจิตเวชทั่วไปเบิกความว่าอาการป่วยของจำเลยรุนแรงโดยจำเลยมีความหวาดกลัว หวาดระแวงและนอนไม่หลับ ประสาทหลอน แพทย์วินิจฉัยว่าจำเลยป่วยเป็นโรคจิตจากพิษสุรา

การวินิจฉัยของศาล : เชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดในขณะที่จำเลยไม่สามารถรู้ ผิดชอบ และไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะโรคจิตจากพิษสุรา โดยมีอาการประสาทหลอน จิต

บทประพันธ์หรือจิตฟันทเพื่อน จำเลยไม่ต้องรับโทษ

การวินิจฉัยทางจิตเวช : โรคจิตจากพิษสุรา

เอกสารอ้างอิง

1. ประทักษ์ วิชิตเลอสรวง, “นิติจิตเวชศาสตร์” เอกสารประกอบการสัมมนานิติจิตเวชศาสตร์ 1991 : มุมมองทางการแพทย์และกฎหมาย
2. ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง, “ศัพท์นิติจิตเวชที่นารู้”, วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2533
3. วัลเพ็ญ บุญประกอบ, “จิตเวชเด็ก, วัยรุ่น และความเกี่ยวข้องกับกฎหมาย, เอกสารประกอบการสัมมนา นิติจิตเวชศาสตร์ 1991 : มุมมองทางการแพทย์และกฎหมาย
4. สุปรีชา วงศ์พุทธา และ วิชัย ตรงต่อศักดิ์, “นิติจิตเวช” วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทยปีที่ 31 พ.ศ. 2529
5. แสง บุญเฉลิมวิภาส และ เอนก ยมจินดา, กฎหมายการแพทย์, บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด, กรุงเทพฯ : 2540 : 93 – 112
6. อรุณ เขาวนาศัย, “Forensic Psychaitry”, เอกสารประกอบการค้นคว้าเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี

Ramamenthal

Ramathibodi Mental Health Homepage

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
รพ.รามธิบดี รามธิบดี

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University.

Tweet

tumblr

my

Share

Email